

Nr 190.

Godkänd av första kammaren den 15 maj 1928.

Godkänd av andra kammaren den 15 maj 1928.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av riksdagens år 1927 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1926—30 juni 1927.

(Statsutskottets utlåtande nr 90.)

Till Konungen.

Efter prövning av vad riksdagens nästlidet år församlade revisorer rörande verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1926—30 juni 1927 uti avgiven berättelse anmänt samt vederbörande verk och myndigheter uti däröver avgivna förklaringar hos Eders Kungl. Maj:t andragit, får riksdagen i nedan nämnda ärenden anföra följande.

1:o)

Dispositionen av lägenheterna Johanneshov och Kvarnängen i Stockholm.

Under försvarsdepartementet, § 11, hava revisorerna lämnat vissa uppgifter beträffande den hittillsvarande dispositionen och förvaltningen av de i Brännkyrka socken av Stockholms stad liggande lägenheterna Johanneshov och Kvarnängen (Del I sid. 10—12).

Efter att hava meddelat, att å mark, tillhörande ifrågavarande lägenheter, uppförts en idrottsanläggning i sten och betong samt att idrottsplatsens planering skett i form av nödhjälpsarbete, anordnat av Stockholms stad, hava revisorerna i ärendet gjort följande uttalande:

»Det vill förefalla revisorerna som om vid handhavandet av förvaltningen över ifrågavarande områden statsverkets intressen tidigare icke alltid behörigen tillvaratagits. Genom de av de militära myndigheterna vidtagna åtgärderna och myndigheternas underlåtenhet att öva kontroll över på vad sätt arrendatorn begagnat sig av områdena ifråga hava kronans möjlig-

heter att på ett ekonomiskt sätt för framtiden draga nytta av dessa områden avsevärt kringskurits. Till följd av de till idrottsförbundet gjorda upplåtelseerna, vilka enligt revisorernas mening icke hade bort ske med mindre Kungl. Maj:ts medgivande därtill inhämtats, har faktiskt områdenas värde för kronan kommit att i betänklig grad minska.

Då områdena, enligt vad som framgår av ovanstående, icke längre erfordras för försvarsändamål, synas några som hälst skäl icke längre föreligga för att områdena skola vara upplåtna åt lantförsvaret och förvaltas av militära myndigheter. I all synnerhet torde detta vara mindre lämpligt, då numera efter genomförandet av 1925 års härordning den militära organisationen nedskurits och framställningar gjorts beträffande svårigheterna att utföra de arbetsuppgifter, som tillkomma de militära förvaltningsmyndigheterna. Revisorerna anse för sin del önskvärt, att ifrågavarande områden helt avskiljas från försvaret och utan inskränkningar tillsvdare överlämnas till förvaltning av Djurgårdskommissionen.»

Förklaringar i ärendet hava avgivits av chefen för fjärde arméfördelningen och av arméförvaltningens fortifikationsdepartement (Del III sid. 18 och 19 samt 23—26), vilka avstyrkt förslaget, att ifrågavarande områden skulle helt avskiljas från försvaret och utan inskränkningar tillsvdare överlämnas till förvaltning av Djurgårdskommissionen, ävensom av nämnda kommission (Del III sid. 27), som tillstyrkt revisorernas nyssnämnda förslag.

Riksdagen vill till en början erinra om, att, därest ifrågavarande områden utan inskränkning ställas under Djurgårdskommissionens förvaltning, detta ingalunda innebär, att områdena omedelbart skola försäljas. Frågan om deras försäljning måste givetvis under alla förhållanden bliva föremål för omprövning från riksdagens sida. I vad mån områdena ifråga lämpligen böra exploateras eller, vad vissa delar av desamma beträffar, möjligen behöva reserveras för statens egen räkning, är ett spörsmål, som framdeles torde komma att underkastas närmare granskning. Riksdagen kan emellertid icke dela den uppfattning, varåt de militära myndigheterna givit uttryck, nämligen att områdena i viss mån skulle användas såsom bytesobjekt för anskaffande av medel till Stockholms luftförsvär. Sistnämnda fråga torde nämligen böra lösas utan varje samband med spörsmålet om ett ekonomiskt utnyttjande av områdena för statens räkning. Beträffande åter användningen av eventuellt uppkommande försäljningsmedel från områdena ifråga läser det tillkomma riksdagen att härom fatta beslut; och bör riksdagen därvid vara obunden av varje förhandsdisposition.

Då, enligt vad som framgår av yttrandena i ärendet, östra arméfördelningens stab är i hög grad betungad av förvaltningsarbete, läser även i denna omständighet ligga ett skäl för att ifrågavarande områden överlämnas till förvaltning av annan lämplig myndighet, och synes det därvid ligga närmast till hands, att detta uppdrag för framtiden helt övertages av Djurgårdskommissionen, som redan nu har viss befattning med områdenas förvaltning.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen anhålla, att lägenheterna Johanneshov och Kvarnängen i Stockholm må avskiljas från lantförsvaret och överlämnas till förvaltning av Djurgårdskommissionen.

2:o)

Vissa av marinförvaltningen vidtagna medelsdispositioner.

Under försvarsdepartementet, § 14, hava revisorerna upptagit till behandling frågorna om marinförvaltningens disposition av reservationer å vissa anslag ävensom användningen av medel inom marinförvaltningen för avlönande av viss ritarpersonal (Del I sid. 13—15).

Efter att hava lämnat en redogörelse för sina iakttagelser i nämnda hänseenden hava revisorerna anført följande:

»Marinförvaltningens åtgärd att disponera ifrågavarande reservationsanslag för andra ändamål än dem, till vilka de av riksdagen anvisats, samt att till ovannämnda å ritavdelningarna anställda personal utbetala dyrtidstilllägg på angivet sätt synes revisorerna vara synnerligen anmärkningsvärd. Det lär enligt revisorernas mening icke råda något tvivel därom, att här föreligger ett sådant fall, som omförmäles i § 16 av den för revisorerna gällande instruktionen, då vissa anslag blivit dragna till andra ändamål än dem, som av riksdagen föreskrivits.

Följden av det av marinförvaltningen tillämpade förfaringssättet har blivit, att icke alla de kostnader, som hänföra sig till anskaffning av krigsfartygsmateriel m. m., redovisas å de för nämnda ändamål beviljade anslagen, varigenom någon tillförlitlig uppgift icke kan vinnas rörande de kostnader, som fartygens anskaffning medfört. Marinförvaltningens åtgärder i berörda hänseende synas revisorerna vara så mycket mera betänkliga, som härigenom utgifter, vilka rätteligen bort belasta vissa begränsade anslag, i stället komma att åvila förslagsanslag. Då från sjöförsvarets allmänna dyrtidstilläggsanslag utbetalts dyrtidstilllägg å ersättning, som bestritts av vissa förrådstitlar, har härigenom uppkommit den olägenheten, att i förråd befintliga materialier komma att åsättas felaktiga värden vid utlämnandet ur förråden. Övningsanslagen, vilka hava karaktär av reservationsanslag, och vilka skola gälda kostnaderna för de från förråden utlämnade materialierna, hava härigenom tillgodosetts på dyrtidstilläggsanslagets bekostnad.

Vad särskilt den omständigheten beträffar, att marinförvaltningen ansett sig kunna utbetala dyrtidstilllägg å kostnader, som belasta reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. vilja revisorerna erinra om att 1923 års riksdag begärt, att ifrågavarande anslag skulle så beräknas, att dyrtidstilllägg å ersättningar, som utginge från nämnda anslag, icke vidare komme att belasta det allmänna dyrtidstilläggsanslaget. Sedan marinförvaltningen verkställt härav påkallad omräkning av anslaget, föreslog departementschefen vid framläggandet av 1924 års statsverksproposition, att anslaget skulle från och med budgetåret 1924—1925 upptagas i riksstaten med sådant belopp, att kostnaden för arbetslöner skulle i sin helhet bestridas av anslaget ifråga. Även beträffande andra underhålls- och anskaffningsanslag genomfördes samtidigt motsvarande förändringar.

Revisorerna vilja slutligen fästa uppmärksamheten på, att dyrtidstillägg, som utbetalas från de för ändamålet av riksdagen anvisade anslagen under de särskilda huvudtitlarna, givetvis böra beräknas efter de grunder, som finnas angivna i gällande kungörelser angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Att å berörda anslag avföra kostnader för dyrtidstillägg, beräknat efter andra grunder, synes icke böra ifrågakomma. Genom marinförvaltningens åtgärder i sistnämnda hänseende hava i ännu högre grad vederbörande underhålls- och anskaffningsanslag tillgodosetts å dyrtidstilläggsanslagets bekostnad. I anledning av vad i nämnda hänseende förekommit, anse revisorerna det erforderligt att uttryckligt förbud meddelas, att dyrtidstilläggsanslagen tagas i anspråk för bestridande av dyrtidstillägg efter andra grunder än dem, som innefattas i de av riksdagen godkända grunderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Samtliga ovan angivna av marinförvaltningen vidtagna åtgärder synas revisorerna vara av den art, att de med nödvändighet böra föranleda till en ingående undersökning rörande de belopp, som därigenom av marinförvaltningen tagits i anspråk för andra ändamål än dem, som av riksdagen föreskrivits.»

Förklaring har avgivits av marinförvaltningen (Del III sid. 28—32), som anfört bland annat följande:

»Innan marinförvaltningen upptager till bemötande vad revisorerna under denna paragraf anmärkt vill — med avseende å revisorernas uttalande angående behållningarna å de till ett antal av 39 i 1920 års och tidigare riksstater upptagna reservations- och därmed jämställda anslag, vilka allt fortfarande redovisades i 1926—1927 års budgetredovisning och vilkas ändamål syntes revisorerna redan hava fyllts — marinförvaltningen påpeka

att behållningarna å 9 av nämnda anslag blivit enligt 1927 års riksdags beslut och Eders Kungl. Maj:ts särskilda nådiga brev den 11 mars och 12 augusti 1927 disponerade för särskilt ändamål;

att med stöd av Eders Kungl. Maj:ts nådiga brev till riksräkenskapsverket den 9 september 1927 behållningarna å 3 av de ifrågavarande anslagen överförts till statsverkets kassafond;

att marinförvaltningen i sin underdåniga skrivelse den 31 augusti 1927 angående regleringen av utgifterna för sjöförsvaret för budgetåret 1928—1929 hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att behållningen å ett av här avsedda anslag — det i 1920 års riksstat uppförda reservationsanslaget till merkostnader för färdigställande av torpeder m. m. — måtte få användas för visst annat angivet ändamål; samt

att marinförvaltningen i skrivelse till riksräkenskapsverket den 31 oktober 1927 meddelat, att återstående behållningen å ett av de i förevarande punkt av berättelsen avsedda anslagen icke vidare vore för anslagets ändamål behöflig.

Behållningarna i övrigt å de ifrågavarande anslagen erfordrades vid innevarande budgetårs ingång, ämbetsverket veterligt, helt eller delvis för de med anslagen avsedda ändamål.

Revisorernas påståenden, att marinförvaltningen disponerat vissa reservationsanslag för andra ändamål än dem, till vilka de anvisats, måste marinförvaltningen tillbakavisa. Vidkommande revisorernas tillika gjorda påstående att marinförvaltningen å vissa av ifrågavarande reservations-

anslag uppdebiterat försäljningsmedel för kasserad materiel, förhåller sig härmed, på sätt framgår av ämbetsverkets inkomstjournal för budgetåret 1926—1927, så, att dylik uppdebitering ägt rum allenast på ett enda anslag, 1910 års anslag till kustsignalväsendet — vilket anslag omhänderhaves av chefen för marininstaben — och med ett belopp av tjugu kronor, utgörande influtna medel för försåld materiel för kustsignalväsendet. Denna uppdebitering har ägt rum jämlikt föreskrift i Eders Kungl. Maj:ts nådiga brev den 18 februari 1921 angående erforderliga förändringar i fråga om kustsignalväsendets materiel.

Vidkommande därefter frågan om dyrtidstillägg å dessa arvoden, så hava dessa dyrtidstillägg, tvärtemot vad revisorerna hålla före, utgått enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 15 juni 1923 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare, och detta på sådant sätt, att till hela denna personal med undantag av en ritare å artilleriavdelningen dyrtidstillägget utgått enligt § 3 i kungörelsen, och till nyssnämnde ritare på grund av särskilda därom träffade bestämmelser enligt § 4 i kungörelsen. Revisorernas såsom exempel på att sagda grunder icke följts meddelade uppgift att dyrtidstillägg åt personalen å ingenjöravdelningens ritkontor utgår med ungefär 70 procent å avlöningen, medan detsamma till å artilleriavdelningens ritkontor anställd personal utgör ungefär 35 procent å ersättningen i övrigt, måste grunda sig på ett rent misstag från revisorernas sida. De synas nämligen hava förbisett, att ritarpersonalen å ingenjöravdelningen erhåller sin avlöning med ungefär hälften av månadsavlöningen i mitten och andra hälften i slutet av månaden, men dyrtidstillägg å hela månadsavlöningen först i slutet av månaden, varemot ritarpersonalen å ämbetsverkets övriga avdelningar erhåller hela månadsavlöningen med dyrtidstillägg först vid månadens slut. Sålunda har dyrtidstillägget till ingenjöravdelningens ritarpersonal utgått icke, såsom revisorerna påstått, med 70 procent utan i enlighet med gällande bestämmelser med allenast 35 procent å avlöningen.

Nu hava revisorerna vidare sökt göra gällande, att i den mån arvodena till ifrågavarande personal utgått från reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. fl. anslag och dyrtidstilläggen å denna del av arvodena utgått från anslaget till dyrtidstillägg, detta skulle strida mot 1923 års riksdags uttalanden samt de vid 1924 års statsverkspropositionens framläggande gjorda beräkningar i avseende å bestridande av kostnaderna för arbetslöner å avsedda byggnads- och anskaffningsanslag. Undersöker man vad riksdagens skrivelse i ämnet innehåller, finner man emellertid, att den uteslutande avser dyrtidstillägg å avlöning till vid flottans varv och verkstäder eller vid arméns verkstäder samt, ehuru de ej uttryckligen nämnts, vid marinens övriga verkstäder anställd arbetarpersonal, däremot alldeles icke den i det centrala ämbetsverket, marinförvaltningen, anställda ritarpersonalen. Till belägg härför anser marinförvaltningen sig böra citera riksdagens skrivelse i ämnet. Riksdagen yttrar (riksdagens skrivelse n:r 4 A den 27 april 1923 sid. 33 o. f.) i hithörande delar följande:

»I sammanhang med beviljandet av förstärkningsanslaget å tilläggsstat har 1922 års riksdag ansett sig beträffande varvsdriftens ordnande i allmänhet böra uttala önskvärdheten av, att därvid iakttoges samma ekonomiska grunder, som tillämpades vid enskilda företag på motsvarande område. I överensstämmelse härmed syntes enligt riksdagens mening ma-

terialkostnaderna böra beräknas med hänsyn till gällande dagspriser och arbetslönerna bestridas i sin helhet av förevarande anslag.

Med anledning av föregående riksdags uttalande i fråga om varvsdriftens ordnande har departementschefen ansett sig böra framhålla, att i en tid, då dyrtidsanslagen vore under avveckling, vore det enligt hans mening förnuftigt att icke göra någon ändring i avseende på fördelningen å olika anslag av till vid flottans varv anställd personal utgående löner och dyrtidstillägg, utan i stället avvakta den tid, då man vid varven kunde övergå till fasta lönesatser utan dyrtidstillägg. Den lämpliga tidpunkten för en sådan övergång syntes emellertid departementschefen ännu icke vara inne. Med hänsyn härtill och under hänvisning till vad marinförvaltningen i anledning av riksdagens uttalande anfört hemställde han, att riksdagens nämnda uttalande för närvarande icke måtte föranleda någon åtgärd.

Med anledning av departementschefens ovan berörda uttalande rörande sättet för avlöningars bestridande vid flottans varv har riksdagen, i anslutning till vad riksdagen år 1922 i samma fråga yttrat, ansett sig böra framhålla, att den nuvarande anordningen i detta hänseende icke synes riksdagen vara lämplig. Genom att dyrtidstillägg å avlöningarna till vid flottans varv och verkstäder anställd personal utgår efter de för stats-tjänstemän i allmänhet gällande grunderna försvåras givetvis realiserandet av det av riksdagen framhållna önskemålet att varvsdriften organiseras efter samma ekonomiska grunder, som tillämpas vid enskilda företag på motsvarande områden. Härtill kommer, att genom de föreskrifter, som i fråga om dyrtidstilläggs beräkning gälla, avlöningarnas uträkning blir i hög grad invecklad och drager oproportionerligt mycket arbete. Jämväl därigenom att avlöningarna enligt det nuvarande systemet måste fördelas på ett underhålls- eller anskaffningsanslag samt dyrtidstilläggsanslaget, förorsakas i bokföringshänseende ett betydande merarbete såväl vid kalkylerandet av kostnader för varje i varvsrörelsen ingående arbete som sedermera vid redovisningen av de vid arbetets utförande uppkommande utgifterna. Med hänsyn härtill har riksdagen efter en ingående prövning av detta spörsmål kommit till den bestämda uppfattningen, att det för befrämjande av enkelhet och sparsamhet vid varvsrörelsens handhavande måste anses önskvärt, att en omläggning av avlöningsväsendet snarast möjligt sker i den riktningen, att samtliga avlöningskostnader bestridas för här ifrågavarande personals vidkommande från vederbörligt underhålls- eller anskaffningsanslag. Riksdagen förbiser givetvis icke, att härigenom ett överflyttande av vissa utgifter sker till nämnda anslag från anslagen till dyrtidstillägg, varigenom följaktligen en ökning av anslagen till underhåll och anskaffning m. m. nödvändigöres.

Riksdagen vill även uttala sin förväntan, att om möjligt redan i nästa års statsverksproposition anslagen beräknas enligt de sålunda föreslagna ändrade grunderna.

Den för marinens del i nämnda hänseende av riksdagen beslutade omläggningen i fråga om avlöningskostnadernas bestridande torde jämväl böra genomföras vid arméns verkstäder, i den mån motsvarande förhållanden där äro till finnandes.

De citerade styckena giva tydligen vid handen, att riksdagens uttalande och den i anledning därav gjorda omräkningen av anslagen endast avsett

omläggning av avlöningsförhållandena vid flottans varv och verkstäder samt överhuvud verkstadsdriften vid marinen och armén efter de ekonomiska grunder, som tillämpades vid enskilda företag på motsvarande områden.»

Vad till en början beträffar frågan om användningen av reservationer å vissa äldre anslag, har riksdagen icke kunnat finna den av marinförvaltningen avgivna förklaringen vara i alla avseenden fullt tillfredsställande. Emellertid förefaller det riksdagen, som om frågan om användningen av dylika reservationer för framtiden blivit ordnad genom det beslut, som i nämnda hänseende fattats av innevarande års riksdag. Vid sådant förhållande synes någon åtgärd i anledning av vad revisorerna anfört numera icke påkallas från riksdagens sida. Riksdagen förutsätter emellertid, att riksräkenskapsverket ägnar uppmärksamhet åt spörsmålet om användningen av dylika reservationer och vidtager de åtgärder, som eventuellt må bliva av omständigheterna påkallade.

Vidkommande därefter det av revisorerna berörda spörsmålet om utbetalning av dyrtidstillägg från allmänna dyrtidstilläggsanslaget å ersättningar till personal, vars avlöning i övrigt bestrides av vissa anskaffnings- och underhållsanslag och andra därmed likartade anslag såsom för viss försöksverksamhet m. m., finner riksdagen i likhet med revisorerna det mindre lämpligt, att dylika utbetalningar ske. Enligt riksdagens mening bör ersättningen i sin helhet till sådan personal utgå från det anslag, som anvisats för anskaffningen eller för underhållsarbetenas utförande. Vid beräkningen av dylika anslag torde för framtiden hänsyn böra tagas till nämnda förhållande. Då emellertid, enligt vad riksdagens vederbörande utskott erfarit, även beträffande åtskilliga anslag, som anvisats för lantförsvarsändamål, nämnda förfaringssätt för närvarande tillämpas, har riksdagen ansett nödvändigt att för Eders Kungl. Maj:t giva uttryck åt denna sin uppfattning, så att för framtiden frågan om utbetalning av dyrtidstillägg i nu berörda fall må bliva på ett tillfredsställande sätt ordnad.

På grund av vad riksdagen sålunda anfört, får riksdagen meddela, att enligt riksdagens mening ersättning till personal, som avlönas från vederbörande anslag för anskaffning och underhåll ävensom därmed likartade anslag vid försvarsväsendet, bör i sin helhet bestridas från nämnda anslag.

3:o)

Inköp av och kostnaderna för driften av motormateriel vid försvarsväsendet.

Under försvarsdepartementet, § 23, hava revisorerna till behandling upptagit frågorna om inköp och användning av motorfordon vid försvarsväsendet. Revisorerna hava härutinnan anfört följande

»Revisorerna hava vid sin granskning av räkenskaperna för armén och flygvapnet funnit, att såväl person- som lastautomobiler inköpts i jämförelsevis stor utsträckning, samt att kostnaderna för drift och underhåll av motormaterielen bestritts av olika anslag under lantförsvaret och flygvapnet. För driften av personautomobiler vid armén finnes uppfört särskilt anslag, medan däremot kostnaderna för lastautomobilernas drift skola bestridas av vederbörande anslag, vilka bekosta utförandet av de körslor, för vilka bilarna tagits i anspråk. Vid flygvapnet bestridas samtliga kostnader för ifrågavarande motorfordon av vederbörligt övningsanslag.

Motorfordon, vilka drivas för lägerkassas räkning, skola enligt gällande av arméförvaltningens intendentsdepartement utfärdade föreskrifter i första hand användas vid erforderliga transporter för kronans räkning. Eljest må bilmateriel, i den mån densamma icke erfordras för kronans eget behov, tagas i anspråk för vid armén anställd personals räkning. Härvid utgår ersättning efter särskild taxa.

Beträffande den ekonomiska redovisningen har vidare föreskrivits, att kostnaden för underhåll och drift av lastautomobiler och motoreyklar, för vilka icke särskilt underhållsanslag anlåtats, skola i första hand avföras å intendentsdepartementets försträkningskonto, vilket i sin ordning skall tillgodoföras ersättning enligt fastställd taxa för utförda körslor från de anslags-titlar, från vilka kostnaderna författningsenligt skola bestridas. I juni månads räkenskap skall å försträkningskontot utjämning av de för ändamålet inlutna inkomsterna och bestridda utgifterna äga rum på sådant sätt, att å det under försträkningskontot förda kontot för bilarnas och motoreyklarnas underhåll och drift vid räkenskapsårets slut icke förefinnas vare sig brist eller överskott. Därest värdet av det under året utförda arbetet understiger eller överstiger beloppet av de å försträkningskontot avförda kostnaderna, skall sålunda uppkommen brist eller överskott proportionellt efter respektive utgifters storlek fördelas på och överföras från, respektive till de anslag, för vilkas räkning körslor utförts.

Med hänsyn till den omfattning, vari automobiler numera tagas i anspråk vid försvarsväsendet, synes det revisorerna önskvärt, att vissa förändringar beträffande inköp och redovisning av dylik materiel vidtagas. Då bilmaterielen vid försvarsväsendet enligt vad erfarenheterna visat medför högst betydande årliga utgifter, vilka belasta de årliga underhållsanslagen, bör enligt revisorernas mening frågan om inköp av dylik materiel för framtiden underställas riksdagens prövning. Det synes jämväl böra undersökas, huruvida det kan anses lämpligt att, såsom enligt gällande bestämmelser skall ske, för framtiden drift- och underhållskostnaderna, i den mån dessa icke täckas av de enligt särskild taxa inlutna inkomsterna för utförda körslor, skola proportionellt fördelas å de anslag, för vilkas räkning körslorna utförts. Dessa bestämmelser hava nämligen, enligt vad revisorerna funnit, i praktiken medfört ganska egendomliga resultat. Sålunda ha kostnaderna för lastautomobilers drift och underhåll under budgetåret 1926—1927 belastat icke blott ordinarie underhållsanslag såsom arméns bränsleanslag, mathållningsanslag och furageringsanslag, utan även sådana anslag, som anvisats för vissa speciella ändamål, ävensom förslagsanslagen till inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader samt rese- och traktamentsersättningar.

Enligt revisorernas mening är det av vikt att ovan berörda spörsmål göras till föremål för en ingående undersökning i avsikt att för framtiden åstadkomma mera rationella och tillfredsställande föreskrifter rörande den ekonomiska redovisningen av bilmaterielen vid försvarsväsendet.»

Förklaringar hava avgivits av arméförvaltningens intendentsdepartement (Del III sid. 9—11) samt flygstyrelsen (Del III sid. 45 och 46).

Intendentsdepartementet har därvid anført, att departementet hölle före, i full överensstämmelse med den av revisorererna uttalade meningen, att för vinnande av en fullt tillfredsställande kontroll och redovisning av kostnaderna för drift och underhåll av här ifrågavarande lastbilar särskilda medel borde för ändamålet anvisas. Arméförvaltningen skulle också komma att framdeles ånyo upptaga frågan härom vid avgivande av förslag rörande lantförsvarets medelsbehov.

I samband med ovan omförmälda fråga har riksdagen ansett sig böra till behandling upptaga vad revisorererna under försvarsdepartementet, § 15, anført beträffande inköp av en personbil för flottans station i Karlskrona. Härom hava revisorererna yttrat följande:

»Vid sin granskning av marinförvaltningens räkenskaper för budgetåret 1926—1927 hava revisorererna lagt märke till att marinförvaltningen inköpt en 70 hästkrafters 7-sitsig täckt automobil av märket Nash till ett pris av 9,350 kronor. Kostnaderna för inköpet hava bestritts till lika delar av anslagen till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. samt till kustartilleriets materiel m. m. Enligt vad revisorererna inhämtat, har automobilen avsetts för befälhavande amiralen i Karlskrona.

Utan att vilja ingå på frågan om för nämnda beställningshavare oundgängligt behov förelegat att erhålla ifrågavarande automobil, vilja revisorererna som sin mening framhålla, att anslagen till flottans fartyg och byggnader m. m. samt till kustartilleriets materiel m. m. icke bort, särskilt med hänsyn till de beskrifningar, som under senaste åren skett i fråga om dessa anslag, tagas i anspråk för en utgift av denna art. Då genom inköpet framtida kostnader för underhåll m. m. uppkomma, synes det hava varit marinförvaltningens skyldighet att hos Kungl. Maj:t göra framställning om medel för ändamålet, varigenom även riksdagen kunnat bliva i tillfälle att pröva behovet av inköpet.»

Förklaring i detta ärende har avgivits av marinförvaltningen (Del III sid. 32 och 33), som bland annat anført, att den ifrågavarande bilen varit avsedd för befälhavande amiralens i Karlskrona och stationsbefälhavarens vid flottans station i Karlskrona tjänstebruk. Det hade visat sig nödvändigt för tjänstens behöriga utövande att dessa myndigheter ägde tillgång till en dylik bil. Anskaffningen av såväl last- som personbilar och motorcyklar, liksom andra fordon, hade tillförene ägt rum antingen genom marinförvaltningens eller vederbörande lokalmyndighets försorg utan att därom hänvändelse till Eders Kungl. Maj:t ansetts vara påkallad. Det måste anses ligga inom marinförvaltningens ämbetsbefogenhet att själva pröva behovet av anskaffningen samt, där detta vore styrkt, anvisa medel därtill. Anskaffningen vore, enligt marinförvaltningens förmenande, givetvis av den art, att den rätteligen bort bestridas av de nämnda anslagen. Det hade så mycket mindre förelegat någon anledning att i ärendet göra framställning till Eders Kungl. Maj:t eller att föreslå framställning till riksdagen som, på sätt framginge av det 1918 års statsverksproposition bifogade protokollet över

sjöförvarsärenden den 14 januari 1918 och riksdagens skrivelse nr 5 A den 21 juni 1918, vad flottans underhållsanslag anginge, detta då blivit ökat med ett belopp av 50,000 kronor för bestridande av mindre anskaffningar, samt denna ökning ägt rum i uttryckligen angivet syfte att icke belasta budgeten med sådana mindre utgiftsposter, vilka rätteligen vore av natur att böra bestridas av ordinarie underhållsanslag.

Under försvarsdepartementet, § 19, hava revisorerna slutligen behandlat en med ovan nämnda spörsmål sammanhängande fråga rörande automobiler vid flygvapnet (Del I sid. 21). Jämväl denna fråga bör enligt riksdagens mening behandlas i förevarande sammanhang.

Revisorerna hava härom yttrat följande:

»Från anslaget till flygövningar hava bestritts, förutom rena övningskostnader, utgifter för översättningar, inköp av kassaskåp och renskrivning. Anslaget till flygmateriel har, förutom för rena materielkostnader, disponerats även för vissa engångskostnader, såsom bensinanläggningar å flygplatser, för traktamentsersättningar samt inköp av kassaskåp. Av sistnämnda anslag har jämväl utbetalts hyra för ett av flygstyrelsen förhyrt garage i kvarteret Fältöversten vid Valhallavägen i Stockholm med plats för tre bilar. Hyresutgiften har utgjort 1,400 kronor för år. Därjämte har av samma anslag utbetalts ersättning för skötsel och vård av i garaget uppställda bilar.»

Förklaring har avgivits av flygstyrelsen (Del III sid. 43).

Riksdagen vill till en början erinra om att Eders Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag framlagt förslag om anvisande av ett särskilt anslag för anskaffning, underhåll och drift av motorfordon vid armén, samt att ifrågavarande förslag blivit av riksdagen godkänt. Härigenom har frågan om anskaffning av personbilar och motorcyklar även som motormateriel för trängen blivit på ett tillfredsställande sätt löst, och riksdagen har därvid beretts tillfälle att pröva omfattningen av nyanskaffningar utav denna materiel.

Det synes riksdagen lämpligt, att även frågan om inköp av lastautomobiler för arméns behov ordnas på likartat sätt ävensom att i samband därmed nya bestämmelser meddelas om kostnaderna för dessa automobilers drift. Den uppfattning, varåt intendentsdepartementet i sin förklaring givit uttryck, delas alltså av riksdagen.

Jämväl beträffande sjöförsvaret och flygvapnet böra enligt riksdagens mening enahanda bestämmelser meddelas, varigenom riksdagen bliver i tillfälle att på ett mera ingående sätt pröva frågorna om nyanskaffningar av motormateriel även för dessa grenar av försvarsväsendet.

Vad revisorerna anfört rörande inköp av en personautomobil för flottans station i Karlskrona, har givit riksdagen den uppfattningen, att marinförvaltningens åtgärd i nämnda hänseende måste betecknas såsom anmärkningsvärd. Till riksdagens vederbörande utskotts kännedom har dessutom kommit, att inköp av personautomobiler även i andra fall än det nämnda skett genom marinförvaltningens försorg. Sålunda har för flottans station i Stockholm ny-

ligen inköpts en personautomobil, vilket inköp, enligt vad handlingarna i ärendet utvisa, motiverats därmed, att vid besök av främmande örlogsfartyg behov förefunnes av en automobil till stationsbefälhavarens förfogande. Riksdagen kan för sin del icke finna, att tillräckliga skäl blivit anförda för detta inköp. Marinförvaltningens ovan nämnda förklaring, däri ämbetsverket gjort gällande, att det fölle under dess ämbetsbefogenhet att pröva och avgöra frågor om dylika inköp, kan riksdagen ej heller finna tillfredsställande, och vill riksdagen i anledning härav uttala sin förväntan, att Eders Kungl. Maj:t måtte taga under omprövning, huruvida ett verkligt behov av motorfordon i nämnda fall föreligger och, om så prövas icke vara förhållandet, föranstalta om att de inköpta fordonen överföras till annan del av försvarsväsendet, där de kunna komma till lämplig användning. Därjämte vill riksdagen framhålla önskvärdheten av att sådana bestämmelser av Eders Kungl. Maj:t meddelas i fråga om dispositionen av anslagen till flottans fartyg och byggnader samt kustartilleriets materiel, att ett upprepande av vad sålunda förekommit icke kan ske.

Under hänvisning till vad sålunda anförts, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, vilka ytterligare åtgärder, som böra vidtagas för ordnandet på ett fullt tillfredsställande sätt av frågorna om inköp av och kostnaderna för driften av motormateriel vid försvarsväsendet.

4:o)

Tillämpningen vid länsstyrelserna av vissa bestämmelser i avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen.

Under socialdepartementet, § 27, hava revisorerna anført följande:

»Revisorerna hava vid sin granskning av länens räkenskaper för budgetåret 1926—1927 funnit, att övertidsersättning i mycket stor utsträckning utbetalats vid länsstyrelserna till befattningshavare i olika grader. Det har i åtskilliga fall sålunda förekommit att en befattningshavare under en månad uppburit övertidsersättning för ett antal timmar, som överstigit hälften av den fastställda tjänstgöringstiden. För dylikt övertidsarbete synes jämväl hava tagits i anspråk personal av högre kvalifikationer än den, som bort kunna för arbetet ifråga anlitas. Ersättningar enligt 31 § i avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen hava av länsstyrelserna utbetalts från ett flertal anslag till i länsstyrelsen anställda befattningshavare, varvid synnerligen olikartade grunder för ersättningarnas utgående vunnit tillämpning. I detta sammanhang synes jämväl böra uppmärksammas de ersättningar, som utgå till vissa hos länsstyrelserna anställda, av beskattningsnämnderna, framför allt prövningsnämnderna, anlitade befattningshavare. Någon bestämd praxis för ersättning i dylika fall synes i allmänhet icke hava följts.

Revisorerna anse det önskvärdt att normerande bestämmelser av allmänna civilförvaltningens lönenämnd utarbetas och av Kungl. Maj:t fastställas för ett mera enhetligt ordnande av den mångfald ersättningar, som nu utgår

till hos länsstyrelserna anställd personal. Endast därigenom synes nämligen önskvärd ordning och reda kunna vinnas beträffande dessa ersättningsfrågor.»

I anledning av vad revisorerna anfört, hava yttranden infordrats från samtliga länsstyrelser ävensom från allmänna civilförvaltningens löne-nämnd.

Ifrågavarande yttranden hava från socialdepartementet överlämnats till riksdagens vederbörande utskott.

Riksdagens vederbörande utskott har från lönenämnden införskaffat uppgifter rörande den omfattning, i vilken hos länsstyrelserna anställda befattningshavare för närvarande anlitas för särskilda uppdrag. Av nedanstående tabell framgå de ersättningsbelopp, som under år 1926 utbetalts till ordinarie och e. o. befattningshavare för i samband med taxeringsförfarandet dem av länsstyrelserna meddelade uppdrag, varvid dock ersättningsbelopp, ej uppgående till 300 kronor för särskilt uppdrag, i allmänhet icke medräknats.

Antal	Befattning	Från taxe-	Från pröv-	Summa	I medeltal för envar befatt-
		ringsnämnd tillhopa kr.	ningsnämnd tillhopa kr.		
1	Landskamrerare	1,450	—	1,450	1,450
1	Landssekreterare	2,000	—	2,000	2,000
32	Länsassessorer	52,804	31,578	84,382	2,636
15	Länsnotarier	19,650	1,326	20,976	1,398
53	Länsbokhållare	85,248	76,649	161,897	3,054
11	Landskanslistor	9,950	1,000	10,950	995
116	Landskontorister	127,008	88,751	215,759	1,860
		298,110	199,304	497,414	

Till 18 av ovan upptagna befattningshavare hava dessutom för av vederbörande landsting meddelade uppdrag utav mera permanent art under samma år utbetalts omkring 55,000 kronor.

Det för arbete hos beskattningsnämnderna utbetalade beloppet, 497,414 kronor, fördelar sig på de särskilda länen på följande sätt:

L ä n	Från taxeringsnämnd S:a kr.	Från prövningsnämnd S:a kr.	Tillhopa Kr.
Stockholms	21,640	10,797	32,437
Uppsala	7,140	9,150	16,290
Södermanlands	4,905	3,825	8,730
Östergötlands.....	20,960	11,020	31,980
Jönköpings	8,305	5,465	13,770
Kronobergs.....	8,685	4,300	12,985
Kalmar	9,910	3,240	13,150
Gotlands	1,240	1,250	2,490
Blekinge	12,340	2,575	14,915
Kristianstads	12,055	9,150	21,205
Malmöhus	33,295	26,400	59,695
Hallands	5,470	6,700	12,170
Göteborgs och Bohus	38,545	23,850	62,395
Älvsborgs	10,365	13,590	23,955
Skaraborgs.....	9,482	5,500	14,982
Värmlands	17,150	8,500	25,650
Örebro.....	6,860	5,725	12,585
Västmanlands	7,875	6,397	14,272
Kopparbergs	22,110	12,065	34,175
Gävleborgs	12,915	5,300	18,215
Västernorrlands.....	12,925	11,550	24,475
Jämtlands	4,627	5,020	9,647
Västerbottens	3,840	3,550	7,390
Norrbottnens	5,471	4,385	9,856
Kronor	298,110	199,304	497,414

Av den lämnade redogörelsen framgår, att de ersättningsbelopp, som under år 1926 utbetalats till omförmälda ordinarie och e. o. befattningshavare vid länsstyrelserna allenast för arbeten hos beskattningsnämnderna, uppgå till i det närmaste 500,000 kronor. Därest samtliga ersättningar medräknas, alltså även de, som innefatta belopp under 300 kronor, och de, som utbetalts till extra personal, torde totalbeloppet komma att avsevärt överstiga 500,000 kronor. Då dessa uppdrag oftast äro av mera stadigvarande art, har riksdagen med hänsyn till arbetet inom länsstyrelserna icke ansett lämpligt, att befattningshavarna ifråga, såsom nu i allmänhet sker, för att undvika löneavdrag begagna sig av dem medgiven semester för arbetets fullgörande. Detta förfaringssätt synes även mindre väl överensstämmande med semesterförmånens karaktär. Erinras må nämligen, att denna förmån icke tillkommit uteslutande i befattningshavarens intresse. I likhet med lönenämnden måste riksdagen, som erfarit att löneavdrag i allmänhet icke förekomma vid annan ledighet för berörda ändamål, finna,

att de i vederbörande avlöningsreglemente intagna föreskrifterna om partiell ledighet böra i förevarande fall kunna komma till användning. Även beträffande uppdrag av annan art synas gällande föreskrifter om löneavdrag ofta hava givits en tolkning, som för befattningshavaren medfört, att han icke behövt vidkännas något tjänstledighetsavdrag.

Med hänsyn till mängden av de olikartade och tidskrävande extra uppdrag, länsstyrelserna lämna den hos dem anställda personalen, har det synts riksdagen ovedersägligt, att, då ledighet icke därvid samtidigt beviljas, länsstyrelsernas år från år alltmera ökade behov av extra arbetskrafter i viss mån måste stå i samband med nämnda förhållanden. På grund härav har riksdagen funnit det önskvärt, att en närmare undersökning genom lönenämndens försorg eller på annat sätt sker ifråga om de ersättningar för särskilda uppdrag vid sidan av tjänsten, som utgå med stöd av 31 § i avlöningsreglementet för civilförvaltningen eller eljest tillerkänts vederbörande befattningshavare, och särskilt huruvida gällande bestämmelser om löneavdrag behörigen iakttagits. Därest det därvid skulle visa sig, att olika normer för närvarande tillämpas hos vederbörande myndigheter, torde åtgärder för ett mera enhetligt ordnande av spørsmålet om tillämpning av löneavdrag uti ifrågavarande fall böra upptagas till omprövning.

Av intresse torde jämväl vara, att utredning sker beträffande frågan, huruvida icke efter den omläggning av prövningsnämndernas arbete, som numera skett, det må anses lämpligt, att, i likhet med vad som redan gäller för arbete utfört av såsom kronoombud tjänstgörande befattningshavare hos länsstyrelserna, allt hos dessa nämnder förekommande arbete betraktas såsom tjänsteåliggande, och om ej medel, motsvarande de ersättningsbelopp, vilka härigenom besparas, i stället böra disponeras för avlönande av icke-ordinarie personal vid länsstyrelserna.

Vid den undersökning, som riksdagen sålunda ansett vara önskvärd, synes jämväl böra tillses, huruvida de ersättningsbelopp, som på förslag av länsstyrelserna och genom beslut av samma myndigheter tillerkännas hos dem anställda befattningshavare, kunna anses lämpligt avvägda och bestämda efter någorlunda ensartade grunder. Undersökningen ifråga synes, såsom lönenämnden framhållit, icke böra inskränkas att omfatta endast länsstyrelserna. Enligt riksdagens mening är det av vikt, att den omfattar även andra myndigheter, där i större utsträckning särskilda uppdrag vid sidan av tjänsten av samma myndigheter meddelas och jämväl ersättningen därför helt eller delvis regleras av dem.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen i anledning av revisorernas uttalande och lönenämndens i ärendet avgivna yttrande anhålla, att Eders Kungl. Maj:t må taga under övervägande vad riksdagen här ovan anført.

5:o)

Inteckningar i kronans fastigheter.

Under finansdepartementet, § 38, hava revisorerna meddelat, att de företagit en undersökning, huruvida och i vilken omfattning kronan tillhörig fast egendom besvärades av penninginteckningar (Del I sid. 111—158).

Efter att hava lämnat en redogörelse för resultatet av denna undersökning i avseende å de särskilda fastighetsförvaltande myndigheterna hava revisorerna gjort följande allmänna uttalande:

»Såsom en regel har städse ansetts, att vid förvärvande av fastighet för kronans räkning nogga borde tillses, att ej egendomen vore besvärad av inteckning för gäld. Till grund för denna uppfattning torde ligga stadgandet i § 77 regeringsformen att kronans fasta egendom icke må utan riksdagens samtycke genom *förpantning* kronan avhändas och säkerligen även rent praktiska skäl. Nästan undantagslöst hava därför ock pläгат i avtal om överlåtelse till statsverket av fast egendom intagas förbehåll om egendomens gravationsfrihet. Att fast egendom, *efter det den kommit i kronans ägo*, skulle kunna bli belastad med inteckning för gäld, utan att därtill medgivande lämnats av Kungl. Maj:t och riksdagen, har med hänsyn till nyssnämnda stadgande i regeringsformen ansetts uteslutet.

I belysning av det nu sagda ter sig onekligen resultatet av den utav revisorerna företagna undersökningen överraskande. Utredningen visar nämligen, att inteckningar för gäld i ett avsevärt antal fall förekomma i kronans fastigheter utan att inteckningarna äro i kronans händer. Femton fastighetsförvaltande myndigheter hava redovisat intecknade fastigheter eller fastighetskomplex till ett antal av sjuttiosex. I detta sammanhang bör emellertid nämnas, att, enligt vad som framgått av en jämförelse mellan de av nästföregående års revisorer införskaffade lagfartsförteckningarna och de nu inlämnade gravationsbevisen, för ett antal av de i arméförvaltningens lagfartsförteckning upptagna fastigheterna, vilka voro sådana, som förvärvats efter år 1900, gravationsbevis icke blivit av nämnda verk företedda. Detta avser egendom, som ej förvärvats genom expropriation och som är av beskaffenhet att kunna vara belastad med inteckning. Revisorerna hava sig icke bekant vad orsaken härtill kan vara. Sannolikt har förhållandet sin grund i den oreda, som i allmänhet råder beträffande denna myndighets fastighetsförvaltning i rättsligt hänseende. Nu berörda omständighet gör emellertid, att det icke kan anses uteslutet, att inteckningar förefinnas i långt större utsträckning, än utredningen visar.

I flertalet fall hava inteckningarna belastat egendomen, redan då den övergick i kronans ägo, och detta ofta trots det att överlåtelsehandlingen stadgar såsom villkor, att egendomen skolat överlämnas gravationsfri. I åtskilliga av dessa fall har därtill köpeskillingen guldits oavkortad, utan avräkning med hänsyn till inteckningarna. Men även sådana fall förekomma, då fastigheten intecknats efter det den övergått i kronans ägo. Härvid har merendels tillgått så, att vederbörande myndighet underlåtit att söka lagfart i avbidan på slutförandet av åtgärden för egendomens fränskiljande från stamfastigheten eller närmare bestämmande av egendomens gränser och under tiden har inteckning beviljats i stamfastigheten och sålunda kommit att besvara även den till kronan överlätna lägenheten.

Man finner alltså, att den omtalade regeln om gravationsfrihet för kronans egendom långt ifrån alltid upprätthållits. Att i så många fall avvikelser från denna regel förekommit, finna revisorerna vara en betänklig sak. Det skall visserligen icke förnekas, att många av de intecknade fastigheterna hava ett relativt ringa värde, att viktiga praktiska hänsyn kunna hava talat för fastighetens övertagande trots inteckningarnas förekomst och att, då det gäller inteckningar i avsöndrade lägenheter, och dessa gälla jämväl i stamfastigheten, denna i första rummet får svara för gälden. Men å andra sidan är det i flera fall fråga om kronan tillhörig värdefull egendom, som häftar för intecknad gäld, såsom ifråga om fiskehamnarna, vissa till statens järnvägar och försvarsväsendet hörande fastigheter m. fl., och vidare är stamfastighetens solvens något, som det är mycket svårt att med bestämdhet yttra sig om. Här föreligger obestriddigen ett riskmoment, och det är risker av denna art, som för kronans del icke böra ifrågakomma. Det har i de från myndigheterna inkomna uppgifterna icke saknats antydningar om att man velat bagatellisera denna sida av saken, men sådana försök måsta tillbakavisas, ty ett tummande från myndigheternas sida på regeln gravationsfrihet, när det gäller kronans fastigheter, kan medföra mycket allvarliga följder.

Av vad som vid utredningen framkommit, är det uppenbart, att myndigheterna i flera fall icke ägnat detta spörsmål tillbörlig omsorg. Såsom en ren försummelse måste det betecknas, då myndigheterna underlåtit att omedelbart efter fångat söka lagfart för att därigenom trygga fastigheten mot möjligheten av sedermera påkommande inteckning. Att avsöndringsförfarande icke slutförts eller oklarhet förelegat om ägogränser torde icke kunna i detta hänseende åberopas som ursäkt, ty vanlig praxis lär vara, att lagfartsansökning i dylika fall ej avslås utan förklaras vilande och därigenom är skyddet vunnet. Att märka är även att enligt 37 § 3 mom. inteckningsförordningen tiden för lagfarts sökande, i händelse flera lägenheter blivit avsöndrade, är avgörande för den ordning, i vilken de avsöndrade lägenheterna hava att svara för gäld, som ej kan utgå ur stamfastigheten. Uppenbar försummelse har ock förelupit i de fall, där villkor om gravationsfrihet ej iakttagits av vederbörande myndighet och köpeskilling utbetalats utan avseende å förefintliga inteckningar.

I det hela har utredningen visat, att mycket brister i fråga om noggrannhet och reda vid myndigheternas handhavande av dessa ärenden. Av ovan anförda skäl är det nödvändigt, att en ändring häri snarligen kommer till stånd. Enligt revisorernas mening bör en första åtgärd vara att de olika fastighetsförvaltande myndigheterna åläggas att årligen, omedelbart till Kungl. Maj:t eller till kammarkollegiet, som sedermera hade att härom inberätta till Kungl. Maj:t, lämna redogörelse för respektive fastigheters ställning i nu förevarande avseende och de åtgärder, som av myndigheten därutinnan vidtagits. Vad som i övrigt i nu förevarande avseende skall åtgöras, torde utan uppskov böra bliva föremål för ett närmare övervägande.»

Förklaringar hava avgivits av de myndigheter, som berörts av de av revisorerna under nämnda paragraf framställda anmärkningarna (Del III sid. 109—130).

Riksdagen vill till en början erinra om att 1927 års riksdag i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t anhållit, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av större ordning och enhetlighet i fråga om den rättsliga värden av kronans fastigheter. Till grund för denna framställning

lågo vissa av 1926 års revisorer påtalade missförhållanden beträffande lagfartsförhållandena vid kronans fasta egendom.

Den fråga, som 1927 års revisorer under förevarande paragraf berört, avser en annan del av ifrågavarande område, nämligen fastigheternas graverande med inteckningar. Av utredningen framgår, att kronans fastigheter i ej obetydlig utsträckning kommit att belastas med inteckningar — ett förhållande som riksdagen måste beteckna såsom i hög grad betänkligt, även om inteckningarna ifråga ofta icke kunna anses representera något större värde eller för kronan medföra större risker. Riksdagen vill fördenskull instämma i revisorernas krav på större ordning och reda även på detta område.

I sådant avseende synes det påbörjade arbetet med ordnandet av kronans fastighetsförhållanden böra kompletteras med åtgärder för vinnande av mera tillfredsställande anordningar även beträffande inteckningsförhållandena. Särskilt det arméförvaltningen åliggande arbetet med ordnandet av fastighetshandlingarna och upplägandet av kortregister över lantförsvarets fastigheter bör enligt riksdagens mening bedrivas med skyndsamhet och jämväl avse inteckningsförhållandenas ordnande.

Med hänsyn till betydelsen av att dessa frågor snarast ordnas, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t må vidtaga åtgärder för åstadkommande av fullt tillfredsställande anordningar beträffande inteckningsförhållandena i avseende å kronans fastigheter.

6:o)

Kungl. teatrarnas verksamhet.

Under ecklesiastikdepartementet, § 49, hava revisorerna med hänsyn till det otillfredsställande ekonomiska resultat, som de kungl. teatrarna lämnat, till behandling upptagit frågan om orsakerna härtill (Del I sid. 165—169).

Efter att hava lämnat åtskilliga sifferuppgifter rörande *kungl. teaterns* (operans) verksamhet under de senaste åren hava revisorerna anfört följande.

»Det skall visserligen icke förnekas, att de sista årens operaverksamhet kännetecknats av en berömvärd konstnärlig livaktighet och samtidigt en allvarlig strävan att upprätthålla kungl. teaterns traditioner som en lyrisk-dramatisk scen av internationella mått. Att beklaga är dock, att detta delvis kommit att ske under ödslande med teaterns krafter på arbetsuppgifter, vars resultat åtminstone ur publiksynpunkt icke motsvarat förväntningarna, och i övrigt utan att de ekonomiska synpunkterna tillmätts den vikt, som lägets allvar krävt. Skall överhuvud ett operaverksamhetens fortsättande med statssubvention kunna anses ekonomiskt försvarligt, måste enligt revisorernas mening ett väsentligt nedbringande av det allmännas omkostnader åstadkommas. Ett strängare aktgivande på att sparsamhet och försiktighet iakttagas ifråga om alla utgifter torde i första hand vara nödvändigt. Vad de enskilda kostnadsposterna angår vilja revisorerna med hänsyn till de betydande utgifter, som hovkapellet betingar, ifrågasätta

huruvida icke ett samarbete med den jämväl statsunderstödda konsertföreningen skulle kunna åvägbringas. Detta uppslag har redan tidigare framförts av förutnämnda sakkunniga, dock utan att hittills hava lett till resultat. Likaledes bör undersökas, huruvida icke en utsträckning av operaverksamheten till andra orter exempelvis i form av gästspel under längre eller kortare tidsperioder, eventuellt med visst lokalt understöd, vore en ekonomiskt genomförbar tanke. Revisorerna vilja erinra, att bidrag från lotterimedel för närvarande lämnas för lyrisk teaterverksamhet i Göteborg; detta bidrag har för 1927 utgått med ett så betydande belopp som 385,000 kronor, varjämte ytterligare 181,125 kronor beviljats för 1928. Att märka är ock hurusom en av svårigheterna att göra operainstitutionen bättre bärig ansetts vara den i förhållande till huvudstadens folkmängd alltför utsträckta spelsäsongen med därav följande stora antal föreställningar.

Även möjligheterna till ett bättre utnyttjande av operainstitutionen, enkannerligen orkestern, i rundradions tjänst, torde vara förtjänta av beaktande. Det lyckliga resultat, som det inledda samarbetet med dramatiska teatern medfört, torde inbjuda till ett fortsättande på denna inslagna väg exempelvis genom uppförande av större dramatiska skådespel, som kräva beledsagning av orkestermusik. Med tillfredsställelse hava revisorerna iakttagit den ökade utsträckning, i vilken skol- och folkföreställningar på sista tiden börjat ingå i repertoaren. Förutom att de kulturella värden operakonsten representerar härigenom komma en större allmänhet till godo, torde befogade förhoppningar kunna hysas att på detta sätt grunden skall kunna läggas för en betydlig utökning av den permanenta publikstock, varmed teatern har att räkna.»

I fråga om *dramatiska teaterns* verksamhet hava revisorerna yttrat följande:

»Även för dramatiska teaterns del är det ekonomiska resultatet mycket otillfredsställande. Verksamhetens bedrivande är endast möjligt tack vare stora årliga tillskott av lotterimedel. Vad spelåret 1926—1927 beträffar har trots att för nyanskaffning av dekorationer m. m. kunnat disponeras tidigare brandersättningsmedel till belopp av cirka 93,000 kronor, en förlust av i runt tal 275,000 kronor uppkommit. Påfallande är vilken väsentlig del av utgifterna, som utgöras av kostnader för dekorationer och kostymer, vad 1926—1927 beträffar sammanlagt nära 160,000 kronor.

Med vad sålunda anförts hava revisorerna avsett att närmare belysa de mycket otillfredsställande ekonomiska resultaten av de båda kungl. teaternas verksamhet. Enligt revisorernas mening måste starkare garantier skapas för en bättre ekonomisk förvaltning av dessa båda teatrar under en mera framträdande känsla av att uppkommande förluster icke kunna i alltför hög grad övervältras på det allmänna. Av synnerlig vikt är överhuvud att de båda teaternas verksamhet omlägges på ett sådant sätt, att behoven av tillskott från stats- eller lotterimedel väsentligt minskas.»

Med anledning av vad revisorerna anført hava yttranden avgivits av styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag (Del III sid. 139—145) samt av styrelsen för dramatiska teatern (Del III 145—147).

Styrelsen för *kungl. teaterns aktiebolag* har bland annat anført följande:

I känsla av, att en mera avsevärd allmän reducering av lönestaten vore särskilt ägnad att nedbringa kungl. teaterns av revisorerna anmärkta höga

utgifter, har styrelsen ägnat denna fråga särskild uppmärksamhet och därvid kommit till det resultat, att en sådan reducering för närvarande icke kan — därest kungl. teatern rätt skall fylla sin uppgift — komma till stånd.

Revisorerna ifrågasätta, huruvida icke, med hänsyn till de betydande utgifter, som orkestern betingar, ett samarbete med konsertföreningen skulle kunna åvägabringas. Härvid må till en början erinras, att — såsom revisorerna påpeka — frågan redan på sin tid upptagits av de ovan nämnda sakkunniga. Det av de sakkunniga då för konsertföreningens styrelse framlagda förslaget innebar, att kungl. teatern skulle övertaga konsertföreningens verksamhet om än i något begränsad utsträckning. Konsertföreningens styrelse ställde sig emellertid helt avvisande till förslaget, och detsamma måste därför förfalla. Kungl. teaterns styrelse vill här inskränka sig till att påpeka, att konsekvensen av nämnda förslags utförande skulle varit konsertföreningens upphörande och upplösning av dess orkester.

Revisorerna förordade vidare undersökning, huruvida icke en utsträckning av verksamheten å kungl. teatern till andra orter, exempelvis i form av gästspel, under längre eller kortare tidsperioder, eventuellt mot visst lokalt understöd, vore »en ekonomiskt genomförbar tanke». Denna fråga är icke ny. För åtskilliga år sedan gjordes ett försök att med kungl. teaterns personal och dekorationer å Stora teatern i Göteborg under en kortare tid uppföra några operaverk. Försöket slog ej särdeles väl ut. Frågan är av den komplicerade beskaffenhet, att styrelsen icke anser sig härutinnan böra avgiva annat yttrande än att, därest inre och yttre betingelser för sådana gästspel, som revisorerna ifrågasätta — om utsträckning av verksamheten i annan form än genom gästspel kan icke vara tal — efter sorgfällig prövning skulle visa sig föreligga, den nu ånyo framkastade tanken allt fort skall komma att beaktas. Sådana betingelser föreligga emellertid icke för närvarande.

Då revisorerna yttra, att en av svårigheterna att göra kungl. teatern bättre bärig »ansetts» vara den i förhållande till huvudstadens folk mängd allt för utsträckt spelsången och därav följande stora antal föreställningar, vill styrelsen erinra därom, att, i enlighet med vad de sakkunniga förordat, antalet speldagar under de senare åren avsevärt minskats. För avgörande av frågan, huruvida ytterligare minskning av antalet speldagar bör äga rum, fordras längre tids erfarenhet än som nu står till buds.

Revisorernas yttrande, att möjligheten till ett bättre utnyttjande av kungl. teatern, enkannerligen orkestern, i rundradions tjänst, torde vara förtjänt av beaktande, avser ett ämne av tämligen allvarlig beskaffenhet. Styrelsen, som icke har fullt klart för sig vad revisorerna med detta yttrande avsett, tillåter sig framhålla, att styrelsen vid sina överenskommelser med aktiebolaget radiotjänst så långt som möjligt sökt tillvarata de intressen, som styrelsen i detta avseende representerar.

Mot den beskyllning för bristande varsamhet vid kungl. teaterns ekonomiska förvaltning, revisorerna sålunda uttalat mot styrelsen, måste styrelsen inlägga en lika bestämd som allvarlig gensaga. Styrelsen vet med sig, att den alltid i görligaste mån sökt iakttaga nödig försiktighet i fråga om kungl. teaterns utgifter. Att det oaktat kungl. teaterns verksamhet — nu liksom förut — visat ett avsevärt underskott får, såsom redan nämnts, icke läggas styrelsen till last. Revisorerna synas mena, att — då det *efter* de

ovan angivna operaverkens upptagande på repertoaren visat sig, att desamma icke från allmänhetens sida rönt nämnvärt intresse och således icke motsvarat de förväntningar, som revisorerna förutsätta måste hava varit för handen vid verkens upptagande på repertoaren — det varit ekonomiskt felaktigt att låta desamma komma till utförande. Endast uppförande av sådana verk, beträffande vilka kan med någon grad av säkerhet förutses, att de komma att av publiken omfattas med större intresse och förty inbringa goda recetter, torde enligt revisorernas mening vara ekonomiskt försvarligt. En sådan uppfattning kan styrelsen ej biträda. Den står helt i strid med de principer, som för styrelsen varit vägledande i dess arbete med förvaltningen av kungl. teatern. Styrelsen anser sig nämligen jämlikt reglementets anda och mening, vara pliktig tillse, att å kungl. teatern såsom vårt lands enda operascen upptagas till spelning ej endast operaverk av de gamla mästarna — de s. k. repertoaroperorna — utan även verk av senare tiders kompositörer, såväl svenska som utländska. Därvid har styrelsen letts jämväl av den tanken, att kungl. teatern såsom en av staten subventionerad kulturanstalt måste anses pliktig att hålla den musikintresserade allmänheten å jour med de nyheter i operaväg, som tid efter annan framkomma såväl i vårt eget land som i utlandet, självfallet dock under förutsättning, att dessa nya verk befinnas i konstnärligt avseende hålla måttet. Härvid böra givetvis de ekonomiska synpunkterna ägnas tillbörlig uppmärksamhet, men de få ej — såsom revisorerna synas mena — vara de så gott som allena avgörande. Skall över huvud i vårt land finnas en lyrisk-dramatisk scen av kungl. teaterns rang, så kräva, utom annat, gamla traditioner, att där bjudes god konst, även om därmed äro förbundna stora kostnader. Om sådan konst ej får bjudas å kungl. teatern, saknar kungl. teatern enligt styrelsens mening i själva verket existensberättigande. Men vad ett nedläggande av verksamheten vid Gustav den tredjes förnäma opera skulle innebära torde utan vidare vara uppenbart.

Till sådan konsekvens, varom ovan nämnts, vill den nuvarande styrelsen för kungl. teatern icke lämna sin medverkan.

Därjämte hava vissa erinringar av styrelsen gjorts mot de av revisorerna lämnade sifferuppgifterna.

Styrelsen för *dramatiska teatern* har anfört i huvudsak följande:

»Styrelsen vill då först anmäla, att på revisorernas därom framställda begäran bolagets räkenskaper med tillhörande verifikationer för spelåret 1926—1927 hållits revisorerna till handa, ehuru väl skyldighet för bolaget att efterkomma denna begäran veterligen icke förelegat. Styrelsen känner icke någon föreskrift, som kan åberopas till stöd för en granskning av bolagets räkenskaper i annan ordning än den, aktiebolagslagen och bolagsordningen angiva.

Vad därefter angår revisorernas iakttagelser rörande det ekonomiska utfallet av verksamheten vid dramatiska teatern under spelåret 1926—1927, kan styrelsen vitsorda, att de av revisorerna lämnade sifferuppgifterna äga sin riktighet. Det bör dock till ytterligare upplysning anmärkas, dels att det av revisorerna angivna beloppet 160,000 kronor utgör sammanlagda kostnaderna icke blott för dekorationer och kostymer utan även för möbler och attributer, dels ock att i detsamma ingå såväl arvoden åt anlitade dekorationskonstnärer som avlöning till personalen å respektive verkstäder med tillhoppa i avrundat tal 93,000 kronor.

Beträffande den av revisorerna uttalade meningen, att starkare garantier måste skapas för en bättre ekonomisk förvaltning av de kungl. teatern, har angivits att detta skett i syfte, att deras behov av tillskott i form av stats- eller lotterimedel kunde minskas. För dramatiska teaterns vidkommande hava hitintills endast lotterimedel ställts till förfogande. Såsom styrelsens till Kungl. Maj:t avlämnade förvaltningsberättelse för nästförflutna spelår utvisar, hava från och med år 1911 och intill utgången av spelåret 1926—1927 dylika medel influtit med tillhoppa 2,277,022 kronor 59 öre. Revisorerna hava emellertid icke ansett sig böra göra ens en antydning om, varför lotterimedel icke skulle kunna framgent få i samma utsträckning som hittills tillgripas för uppehållande av de kungl. scenernas verksamhet. Tilläventyrs har också deras uttalande gjorts mest i pedagogiskt syfte.

Det må vara styrelsen tillåtet att ifrågasätta, huruvida revisorerna haft tid och tillfälle att fullt sätta sig in i de förhållanden, under vilka dramatiska teatern arbetar. Enligt det av Kungl. Maj:t för teatern utfärdade reglemente, vars föreskrifter styrelsen söker efter bästa förmåga ställa sig till efterriktelse, skall den hava till uppgift att genom vidmakthållande av en god skådespelarensemble och repertoar främja svensk dramatisk konst. Denna uppgift ålägger teatern förvisso förpliktelser, på grund av vilka ekonomiska hänsyn stundom måste träda något tillbaka. Därtill kommer svårigheten för att icke säga omöjligheten att på förhand bedöma ett styckes förmåga att tilltala den stora publiken. Missräkningar i detta hänseende torde kunna konstateras vid varje teaterföretag och höra till de ofrånkomliga vanskligheter, som äro förknippade med detta slag av konstutövning.

Det synes icke utan visst fog kunna göras gällande, att de företag, åt vilka anförtrots att driva teaterörelse inom de Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga teaterbyggnaderna i Stockholm, tillkommit på tillskyndan av statsmakterna och med ändamål att i deras ställe övertaga ansvaret för vidmakthållandet av traditionerna från den tid, då de kungl. scenerna såsom kulturinstitutioner av högsta värde ännu ansågos böra hava plats bland uppgifterna för den statliga verksamheten. Under sådana förhållanden förefaller det icke blott förklarligt utan helt naturligt, att de kungl. scenerna kommit att intaga en — om så verkligen kan sägas vara fallet — framför andra sökande gynnad ställning vid meddelandet av penninglotterikoncessioner, helst statsverket genom dessa koncessioner icke ikläder sig någon risk i form av garanti eller på annat sätt. De medel, som genom lotterier till förmån för kungl. dramatiska teaterns verksamhet uppsamlas från allmänheten, komma enligt styrelsens mening också ett allmänt intresse till godo.

Det bör i detta sammanhang icke lämnas oanmärkt, att allt, som anskaffas för teaterns räkning av dekorationer och kostymer m. m., omedelbart blir en statsverkets tillhörighet. Brandförsäkringsvärdet å den inom teaterbyggnaden och i en särskild förrådsbyggnad förvarade lösegendomen uppgår för närvarande till 1,100,000 kronor. Likaledes bör uppmärksammas, att därest medel icke skulle finnas tillgängliga till täckande av uppkomna brister å teaterörelsen, bolagets fortbestånd med dess i förhållande till rörelsens omfattning synnerligen ringa aktiekapital omedelbart äventyras.

Skulle revisorerna med sina uttalanden hava åsyftat att mot teaterns ledning rikta anmärkning för bristande ansvarskänsla i fråga om teaterns

ekonomiska skötsel, anser sig styrelsen berättigad att däremot inlägga en bestämd gensaga. Att vid en konstanstalt, sådan som kungl. dramatiska teatern bör och väl även får anses vara, skapa garantier för ett tillräckligt ekonomiskt utbyte, lär icke ligga inom möjlighetens gräns. Den garantien skulle visserligen kunna tänkas ligga i ett till regel utsålt hus, men den allmänhet, som om kvällarna söker underhållning eller förströelse, har som bekant mycket att välja på, och hur den väljer, det är en konjunkturfråga, där de mest olikartade, ofta tillfälliga faktorer spela in, såsom ekonomi, personlig smak, personliga sympatier m. m.

Riksdagen vill till en början erinra om att ett ordinarie riksstatsanslag å 150,000 kronor är uppfört under 8:e huvudtiteln för understödjande av kungl. operans verksamhet. Till dramatiska teatern utgår däremot icke något direkt statsanslag. För brandförsäkring av viss staten tillhörig, huvudsakligen i operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad förvarad lösegendom m. m., är emellertid å nämnda huvudtitel dessutom uppfört ett extra anslag av 13,033 kronor. Båda teatrarna äga därjämte numera direkt uppbära den nöjesskatt, som tidigare såsom en kommunal skatt utgått till Stockholms stad. I övrigt hava teatrarna årligen erhållit högst betydande summor av lotterimedel för uppehållande av sin verksamhet.

Någon direkt erinran från styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag har icke gjorts i fråga om revisorernas granskningsrätt beträffande teaterns räkenskaper, men styrelsen har dock funnit det vara tveksamt, huruvida dylik rätt förefinnes. Däremot har styrelsen för dramatiska teatern gjort gällande, att någon skyldighet för dramatiska teaterns aktiebolag icke förelegat att tillhandahålla riksdagens revisorer bolagets räkenskaper med tillhörande verifikationer. I anledning av nämnda yttranden vill riksdagen uttala, att det enligt riksdagens mening är uppenbart, att revisorerna böra äga granskningsrätt ifråga om de kungl. teatrarnas räkenskaper. Redan den ställning, dessa teatrar intaga, och den omständigheten tillika, att för teatrarnas verksamhet årligen av Eders Kungl. Maj:t anvisas betydande belopp av lotterimedel, bör enligt riksdagens mening föranleda, att riksdagens revisorer skola äga taga del av deras räkenskaper. Härtill kommer emellertid, att genom den omläggning, som numera skett ifråga om nöjesskatten vid teatrarna, och med hänsyn till riksdagens beslut, att teatrarna skola direkt uppbära de belopp, som tidigare utgått i form av nöjesskatt och då tillfallit Stockholms stad, den sålunda till teatrarnas förmån disponerade inkomsten är att betrakta som bevillning, vilken utgår enligt av riksdagen ensam stadgade grunder. Härav torde få anses följa, att riksdagens revisorer böra äga granskningsrätt i fråga om denna inkomsts användning och följaktligen även rörande teatrarnas hela förvaltning.

Då emellertid nu dramatiska teaterns styrelse bestritt revisorernas befogenhet att granska teaterns räkenskaper, har riksdagen ansett nödvändigt, att denna befogenhet uttryckligen fastställes, så att någon tvekan härutinnan icke längre kan råda. Till vinnande av detta mål synes lämpligt, att

Eders Kungl. Maj:t vid beviljande av medel — lotterimedel eller andra — till operans och dramatiska teaterns verksamhet föreskriver såsom villkor, att riksdagens revisorer skola äga granskningsrätt ifråga om teatrarnas verksamhet.

Riksdagen förbiser därvid icke, att från teatrarnas synpunkt en del olägenheter kunna vara förenade med ett bekantgörande av vissa förhållanden inom teatrarnas ekonomiska förvaltningsområde — närmast avtalen angående vissa personers avlöningsförmåner — men riksdagen förutsätter såsom en självklar sak att, då dessa avtal på grund av de rent personliga hänsyn, som måste tagas vid deras ingående, givetvis icke äro lämpade att offentliggöras, revisorererna skola låta sig angeläget vara att vid sin granskning av räkenskaperna så långt som möjligt iakttaga all den diskretion, som sakens natur påkallar.

Vad därefter angår de sakliga erinringar, som från revisorerernas sida framställts, har riksdagen, även med beaktande av de svårigheter, som otvivelaktigt äro förknippade med uppehållandet av dessa teatrarverksamhet, dock icke kunnat undgå att finna utgifterna i många fall synnerligen höga, och riksdagen har ansett sig böra framhålla nödvändigheten av att en begränsning av desamma äger rum i största möjliga mån. Såsom revisorererna framhållit, är det också av vikt att vid teatrarnas verksamhet särskild uppmärksamhet ägnas den omständigheten, att uppkommande förluster icke i alltför hög grad övervältras på det allmänna. Någon åtgärd från riksdagens sida i nu förevarande hänseende anser sig dock riksdagen icke böra påyrka, då riksdagen förutsätter, att, såsom av förklaringarna jämväl framgår, styrelserna hava sin uppmärksamhet särskilt riktad på dessa förhållanden.

Riksdagen får alltså anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte i samband med anvisande av medel — lotterimedel eller andra — för upprätthållande av de kungl. teatrarnas verksamhet såsom villkor härför föreskriva, att riksdagens revisorer skola äga granska teatrarnas förvaltning och räkenskaper.

7:o)

Ökad användning av inhemskt motorbränsle inom statsförvaltningen.

Under rubriken »Särskilt uttalande beträffande de affärsdrivande verken m. m.», § 81, hava revisorererna anfört följande:

»Revisorerna hava ansett sig böra ägna uppmärksamhet åt frågan om sulfitspritsens användning som motorbränsle inom statens verk.

Till belysning av den utsträckning, i vilken behov av motorolja inom statens olika förvaltningsgrenar förekommer, må nämnas, att de armén tillhöriga motorfordonen för närvarande torde uppgå till omkring 250—300. Motsvarande siffror för telegrafstyrelsens och vattenfallsstyrelsens del hava uppgivits vara cirka 250 respektive 60—70. Vid statens järnvägar före-

komma för närvarande över 100 med olja som bränsle framdrivna dressiner. Vid flottan användes i stor utsträckning olja för driften av marinens fartyg. Även för driften av tullverkets bevakningsfartyg åtgå stora kvantiteter flytande bränsle.

Den inom landet tillverkade sulfitspriten användes för närvarande huvudsakligen som motorbränsle i form av lättbentyl. Detta bränsle består av 25 procent sprit och 75 procent bensen. Varan tillhandahålles genom ett för cellulosaindustrien gemensamt försäljningsbolag. Tillverkningen inom landet uppgick under år 1926 till cirka 14 miljoner liter 50-procentig sprit. De anlagda sulfitsprittfabrikernas kapacitet utgjorde emellertid 38 miljoner liter; skulle all avfallsluten från sulfittfabrikerna tillvaratagas, komme man upp till en årlig tillverkningsiffra av över 100 miljoner liter. Till jämförelse må erinras, att importen av bensen under år 1926 uppgick till över 150 miljoner liter med ett uppskattat importvärde av omkring 34 miljoner kronor. Även under förutsättning alltså av en så ringa tillsats som 25 procent sulfitsprit skulle alltså landets förbrukning av lättbentyl kunna stegras till cirka 37 miljoner liter. Härtill bör läggas vad som åtgår för andra ändamål exempelvis tekniskt bruk.

Enligt vad revisorerna från olika statens myndigheter inhämtat hava vissa därstädes anställda försök med lättbentyl som bränsle för motorfordon utfallit mycket gynnsamt. Sälunda hava inom telegrafverket 11 fordon av olika storlek och typ och av skilda märken under en längre tid med gott resultat provkörts med detta bränsle. Någon skadlig inverkan på motorerna eller annan olägenhet har ej kunnat konstateras. Tvärtom har något större effekt kunnat förmärkas. Bränsleförbrukningen har i genomsnitt visat sig vara densamma som vid bensindrift. Liknande goda erfarenheter hava gjorts vid andra statens verk.

Post- och telegrafverken hava i sina kontrakt med vederbörande bensinleverantör intagit en bestämmelse om att uttagen må omfatta bensen eller lättbentyl i fritt val, varvid det senare bränslet användes på alla orter, där detta föres i marknaden av leverantören. Även inom andra förvaltningsgrenar har lättbentylen börjat tagas i bruk för driftsändamål.

Då numera i handeln finnes att tillgå ett motorbränsle, delvis utgörande en svensk produkt och i prishänseende konkurrenskraftigt med bensen, synes önskligt, att detta i möjligaste mån må komma till användning vid förekommande förbrukning av brännolja inom landet. I särskilt hög grad torde detta gälla de statens verk och myndigheter, som hava behov av dylikt bränsle.»

Vad revisorerna anfört beträffande användningen vid statens verk och inrättningar av inhemskt motorbränsle, har riksdagen funnit vara värt särskilt beaktande, då genom användning i största möjliga utsträckning av sådant bränsle icke endast vinnes ökad avsättning inom landet av producerat motorbränsle och de därmed sysselsatta näringarna uppmuntras, utan också en minskning av importen utav bensen m. m. lär kunna åvägbringas. För övrigt torde det inhemska motorbränslet numera väl kunna konkurrera med det importerade.

Riksdagen har alltså i likhet med revisorerna ansett det vara av vikt, att åtgärder vidtagas för möjliggörande av utsträckt användning av det inhemska

motorbränslet, framför allt då det gäller förbrukningen hos statsmyndigheterna.

På grund härav får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av ökad användning vid statens verk och inrättningar av inhemskt motorbränsle.

Stockholm den 15 maj 1928.

Med undersätlig vördnad.
